KULTURA, EUROPA (1946–2026)

Z OKAZJI 80. ROCZNICY POWSTANIA W RZYMIE INSTYTUTU LITERACKIEGO
(WYDAWNICTWO CASA EDITRICE LETTERE)

CULTURA, EUROPA (1946–2026)

IN OCCASIONE DELL'80° ANNIVERSARIO DELLA FONDAZIONE A ROMA
DELL'INSTYTUT LITERACKI (CASA EDITRICE LETTERE)

25–28 XI 2026 | ROMA – NAPOLI

I L
R

CEL

INSTYTUT LITERACKI
RZYM
1946

CASA EDITRICE LETTERE
ROMA
1947

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej
Cofinanziamento dai fondi del Ministro della Cultura e del Patrimonio Nazionale della Repubblica di Polonia

25 XI

Środa / Mercoledì

Rzym / Roma

Kultura, Europa (1946-2026)
Z okazji 80. rocznicy powstania w Rzymie Instytutu Literackiego (wydawnictwo Casa Editrice Lettere)

Cultura, Europa (1946-2026)
In occasione dell'80° anniversario della fondazione a Roma dell'Instytut Literacki (Casa Editrice Lettere)

I

16:30-18:30

Accademia Polacca delle Scienze a Roma
vicolo Doria 2 | int. 6

Prezentacja interaktywnej platformy poświęconej 2. Korpusowi Polskiemu we Włoszech (1943–1946),
stworzonej przez Fundację Rzymską im. Janiny Umiastowskiej **/**
Presentazione della piattaforma interattiva dedicata al 2° Corpo d'armata polacco in Italia (1943–1946),
ideata dalla Fondazione Romana Janina Umiastowska

Słowo wstępne **/** Saluto di **Magdalena Wrana** (Accademia Polacca delle Scienze a Roma)

Moderuje **/** Modera: **Donatella Sasso** (Fondazione Romana Janina Umiastowska)

Prezentacja **/** Presentazione: **Made in Tomorrow**

PAN Polish Academy of Sciences | Accademia Polacca delle Scienze a Roma

Fondazione Romana Janina Umiastowska | Fundacja Rzymska im. Janiny Umiastowskiej

II

19:30-21:30 (Na zaproszenie / Su invito)

Istituto Polacco di Roma
Palazzo Blumenstihl, via Vittoria Colonna 1

Otwarcie wystawy:
Obraz Polski we Włoszech
Początki Instytutu Literackiego i czasopisma «Kultura» (1946–1947)

Inaugurazione della mostra:
Immaginari polacchi in Italia
Le origini dell'Instytut Literacki e della rivista «Kultura» (1946–1947)

Pod kuratelą / A cura di **Paolo Morawski**
Projekt aranżacji i grafiki / Progetto di allestimento e realizzazione grafica: **Anna Jagiełło**, **Eliza Olszańska**

Słowo wstępne / Saluto di **Małgorzata Furdal** (Istituto Polacco di Roma)

Andrzej Mietkowski (Archiwum Polskiego Radia)
Nagrania głosów wybranych postaci związanych z działalnością czasopisma «Kultura» **/**
Voci registrate di alcuni personaggi legati all'attività della rivista «Kultura»

Anna Bernhardt (Instytut Literacki KULTURA)
Reprint tomu Jana Bielatowicza **/** *Reprint del volume di Jan Bielatowicz,* Passeggiata. Szkice włoskie [Passeggiata. Schizzi italiani] *(Instytut Literacki, Rzym 1947)*

Istituto Polacco Roma | Fondazione Romana Janina Umiastowska | Fundacja Rzymska im. Janiny Umiastowskiej | Association Institut Litteraire Kultura | Archiwum Polskiego Radia

III

9:00-17:45

Istituto Polacco di Roma
Palazzo Blumenstihl, via Vittoria Colonna 1

9:00–13:00 „Wszystko pochodziło z Europy” / “Tutto proveniva dall’Europa”

9:00–9:10 **Uroczyste otwarcie / Saluti istituzionali**
Moderuje / Modera: **Paolo Morawski** (Fondazione Romana Janina Umiastowska)

9:10–9:30 **Krzysztof Pomian** (Parigi) **- przemówienie inauguracyjne / discorso di apertura**
O aktualności przykładu Jerzego Giedroycia i «Kultury» w dzisiejszej sytuacji geopolitycznej i geokulturalnej (wideo) / *Sull’attualità dell’esempio di Jerzy Giedroyc e di «Kultura» nell’attuale situazione geopolitica e geoculturale* (video)

9:30–9:50 **Anna Bernhardt** (Instytut Literacki KULTURA)
Historia w listach pisana… Archiwum Instytutu Literackiego jako źródło wiedzy historycznej i nowych perspektyw historiograficznych / *La storia scritta nelle lettere… L’Archivio dell’Instytut Literacki come fonte di conoscenza storica e di nuove prospettive storiografiche*

9:50–10:10 **Basil Kerski** (Dom Historii Nadrenii Północnej-Westfalii)
Aktualność historii i zmagań polityczno-kulturalnych Instytutu Literackiego i czasopisma «Kultura» w Europie 2026 r. / *L'attualità della storia e delle lotte politico-culturali dell'Istituto Letterario e della rivista «Kultura» nell'Europa del 2026*

10:10–10:30 **Przerwa / Pausa**

10:30–13:00 **Dyskusja panelowa / Discussione**
Co nas czeka w dzisiejszej Europie, w kontekście międzynarodowym oraz z perspektywy Polski, Litwy, Ukrainy i współczesnej emigracji z Białorusi? / *Nell’Europa di oggi e nell’attuale contesto internazionale, dal punto di vista della Polonia, della Lituania, dell’Ucraina contemporanee e dell’odierna emigrazione bielorussa, cosa ci aspetta?*

z / con:

- **Paweł Łatuszka** (politico, diplomatico)
- **Andrji Portnov** (Pilecki Institute)
- **Marek Żebrowski** (politologo)
- **Robert Traba** (Instytut Studiów Politycznych, PAN)
- **Laurynas Vaičiūnas** (Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka Jeziorańskiego)
- **Krzysztof Czyżewski** (Ośrodek “Pogranicze - sztuk, kultur, narodów”)
- **Taciana Niadbaj** (Stowarzyszenie Białoruski PEN, Fundacja Vara)

14:45–17:45 Instytut Literacki w Rzymie 1946–1947. Co jeszcze należy zbadać? / L’Instytut Literacki a Roma 1946–1947. Cos’altro occorre studiare?

Instytut Literacki i «Kultura» w Rzymie w kontekście dzisiejszej epoki oraz w świetle polskiej działalności kulturalnej i wydawniczej w latach 1944–1947 / L’Istituto Letterario e la rivista «Kultura» a Roma nel contesto dell’epoca e alla luce delle attività culturali ed editoriali polacche negli anni 1944–1947

Moderuje / Modera: **Andrea De Carlo** (Università di Napoli L'Orientale)

14:45–15:05 **Krystyna Jaworska** (Università di Torino)
Polska działalność kulturalna i wydawnicza we Włoszech w latach 1944–1947 / L'attività culturale ed editoriale polacca in Italia negli anni 1944–1947

15:05–15:25 **Sławomir M. Nowinowski** (Uniwersytet Łódzki)
Jerzy Giedroyc i Instytut Literacki w poszukiwaniu sensu emigracji (1945-1946) / *Jerzy Giedroyc e l’Instytut Literacki alla ricerca del senso dell’esilio (1945-1947)*

15:25–15:45 **Kamila Łabno-Hajduk** (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej)
Zofia Hertz, osobowość, którą warto (ponownie) odkryć – prawa ręka szefa oficyny wydawniczej (1945–1947) / *Zofia Hertz, una personalità da (ri)scoprire – braccio destro del direttore della casa editrice (1945–1947)*

26 XI Czwartek / Giovedì
Rzym / Roma

Kultura, Europa (1946-2026)
Z okazji 80. rocznicy powstania w Rzymie Instytutu Literackiego (wydawnictwo Casa Editrice Lettere)
Cultura, Europa (1946-2026)
In occasione dell'80° anniversario della fondazione a Roma dell'Instytut Literacki (Casa Editrice Lettere)

15:45–16:05 **Witold Zahorski** (Parigi)
Kontakty rzymskie/włoskie/watykańskie 2. Korpusu, Jerzego Giedroycia i Instytutu Literackiego (1944–1947)
I contatti romani, italiani, vaticani del 2° Corpo, di Jerzy Giedroyc e dell'Istituto Letterario (1944–1947)

16:05–16:20 **Przerwa / Pausa**

16:20–16:30 **Karol Jóźwiak** (Uniwersytet Wrocławski)
Jakie nowe wątki badawcze? «Kultura» w Armii Andersa – ujęcie z perspektywy socjologii grup artystycznych / Quali nuovi filoni di ricerca? «Kultura» nell'Armata di Anders: una prospettiva sociologica sui gruppi artistici

16:30–16:40 **Paweł Libera** (Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla)
Polskie świadectwa o Związku Sowieckim w relacjach żołnierzy i działalności Biura Dokumentów i Biura Studiów 2. Korpusu we Włoszech (1945–1946) / Testimonianze polacche sull'Unione Sovietica nei resoconti dei soldati e nelle attività dell'Ufficio Documenti e dell'Ufficio Studi del 2° Corpo d'armata polacco in Italia (1945–1946)

16:40–16:50 **Maciej Nowak** (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II)
Geneza «Kultury» atmosfera tamtych lat oraz biograficzne związki w listach Andrzeja Bobkowskiego i Herlinga-Grudzińskiego / Le origini di «Kultura», l'atmosfera di quegli anni e i legami biografici nelle lettere di Andrzej Bobkowski e Herling-Grudziński

16:50–17:00 **Andrzej Niewiadomski** (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)
Wczesny okres «Kultury» i pisarze wobec kraju: Herling-Grudziński, Janta-Połczyński, Bobkowski / Il primo periodo della rivista «Kultura» e gli scrittori di fronte alla patria: Herling-Grudziński, Janta-Połczyński, Bobkowski

17:00–17:10 **Przerwa / Pausa**

17:10–17:45 **Dyskusja panelowa / Discussione**
O znaczeniu rzymskiego przedsięwzięcia wydawniczego Instytutu Literackiego / Sul significato del progetto editoriale romano della Casa Editrice Lettere

z / con:
- **Janusz Pasterski** (Uniwersytet Rzeszowski)
- **Pietro Rogacień** (Museo Memoriale del 2° Corpo d'Armata Polacco a Monte Cassino)
- **Marek Krzysztof Antoni Wieniawa-Zebrowski** (USC Polish Music Center, Los Angeles)

IV
19:30-22:00 (Na zaproszenie Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Rzymie / Su invito dell'Ambasciata della Repubblica di Polonia a Roma)
Ambasciata di Polonia a Roma
via Pietro Paolo Rubens 20

Przemówienie powitalne Ambasadora / Saluto dell'Ambasciatore **Ryszard Schnepf**

Koncert / Concerto

Variazioni Irregolari. 7 variazioni e Finale
su tema di Erik Satie (Gymnopédie n. 1)
autorstwa / di **Michele Sganga** (Lumi Edizioni Musicali)
w wykonaniu autora na fortepianie / eseguite dall'autore al pianoforte

Projekcja zdjęć / Proiezione di fotografie
Tragedie i nadzieje na obcej ziemi. Luźna adaptacja Odysei 2. Korpusu /
Tragedie e speranze in terra straniera. Liberamente tratto dall'Odissea del 2° Corpo d'armata polacco

Reżyseria i montaż / Regia e montaggio: **Chiara Babuin**
Kwerenda ikonograficzna / Ricerche iconografiche: **Aleksandra Makowska-Ferenc**

Ambasciata di Polonia a Roma

FONDAZIONE ROMANA JANINA UMIASTOWSKA
FUNDACJA RZYMSKA IM. JANINY UMIASTOWSKIEJ

V

Rano / Mattina
Wyjazd do Montecassino i Neapolu / Viaggio a Montecassino e Napoli

Wieczór / La sera
Istituto Italiano per gli Studi Storici
via Benedetto Croce 12

Po wcześniejszej rezerwacji / Su prenotazione: eventifumiast@gmail.com

Wyjazd autokarem do Neapolu / Partenza in pullman per Napoli

Wizyta w Muzeum Pamięci 2. Korpusu, na cmentarzu wojennym na Monte Cassino oraz przy pomniku 3. DSK / **Visita al Museo Memoriale del 2° Corpo**, al Cimitero militare polacco di Monte Cassino e al monumento della 3ª Divisione Fucilieri dei Carpazi

18:00-20:30 (Na zaproszenie / Su invito)

Wizyta w Archiwum Gustaw Herling i Fundacja Biblioteka Benedetto Croce / Visita all'Archivio Gustaw Herling e Fondazione Biblioteca Benedetto Croce

VI

9:00-13:00
Università di Napoli l'Orientale
Palazzo Du Mesnil, via Chiatamone 61/62

9:00-13:00 **«Kultura» we Włoszech. Bojownicy kultury i świadomość obywatelska. Ludzie, książki, pomysły, projekty, ideały / «Kultura» in Italia. Combattenti della cultura e coscienza civile. Persone, libri, idee, progetti, ideali**

9:00-9:30 **Uroczyste otwarcie / Saluti istituzionali**

Moderuje / Modera: **Luigi Marinelli** (Sapienza Università di Roma)

9:30-9:50 **Marta Herling** (Istituto italiano per gli Studi Storici, Napoli)
Archiwum Gustawa Herlinga w Fundacji Biblioteki Benedetto Croce jako źródło wciąż aktualnych wspomnień / L'Archivio di Gustaw Herling nella Fondazione Biblioteca Benedetto Croce come fonte di memorie ancora attuali

9:50-10:10 **Piotr Kłoczowski** (Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie)
Benedetto Croce, Villa Tritone, Włochy 1944 i początki Europy bezlegalnej / Benedetto Croce, Villa Tritone, l'Italia del 1944 e gli inizi dell'Europa clandestina

10:10-10:30 **Włodzimierz Bolecki** (Instytut Badań Literackich PAN)
Między Rzymem, Paryżem a Londynem: Gustaw Herling-Grudziński a początki Instytutu Literackiego i «Kultury» / Tra Roma, Parigi e Londra: Gustaw Herling-Grudziński e gli inizi dell'Istituto Letterario e di "«Kultura»

10:30-10:50 **Rafał Habielski** (Uniwersytet Warszawski)
Przypadek Józefa Czapskiego, polskiego „agenta" i działacza kulturalnego, najpierw wojskowego, a potem cywilnego / Il caso di Józef Czapski, "agente" e operatore culturale polacco, prima militare poi civile

28 XI Sobota / Sabato
Neapol / Napoli

Kultura, Europa (1946-2026)
Z okazji 80. rocznicy powstania w Rzymie Instytutu Literackiego (wydawnictwo Casa Editrice Lettere)
Cultura, Europa (1946-2026)
In occasione dell'80° anniversario della fondazione a Roma dell'Instytut Literacki (Casa Editrice Lettere)

10:50–11:10 **Andrea De Carlo** (Università di Napoli L'Orientale)
Konstanty (Kot) Jeleński, «Kultura» a Neapol / Konstanty (Kot) Jeleński, «Kultura» e Napoli

11:10–11:30 **Przerwa / Pausa**

11:30–12:40 **W kręgach kulturalnych i politycznych w długim okresie powojennym. Jakie nowe kierunki badań? / Tra ambienti culturali e politici nel lungo dopoguerra. Quali nuove linee di ricerca?**

11:30–11:40 **Paweł Panas** (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II)
Wojciech Karpiński, Nicola Chiaromonte i Włochy / Wojciech Karpiński, Nicola Chiaromonte e l'Italia

11:40–11:50 **Sara Quondamatteo** (Università di Bologna)
Współpraca między «Kulturą» a «Tempo Presente» na rzecz odmiennej wizji Europy / La collaborazione tra «Kultura» e «Tempo Presente», per una diversa idea d'Europa

11:50–12:00 **Wojciech Kudyba** (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie)
Jerzy Giedroyć, doradca Aleksandra Wata, redaktora serii książek polskich w wydawnictwie Silva Editore / Jerzy Giedroyć consulente di Aleksander Wat, curatore di una collana di libri polacchi presso Silva Editore

12:00–12:15 **Przerwa / Pausa**

12:15–13:00 **Dyskusja panelowa / Discussione**

Wczoraj i dziś. Kultura jako forma oporu. Jakie nowe kierunki badań? / Ieri e oggi. La cultura come forma di resistenza. Quali nuove piste di ricerca?

Wypowiedzi / Interventi:

- **Jacek Hajduk** (Uniwersytet Jagielloński): *«Kultura» – Morze Śródziemne – kultura śródziemnomorska / «Kultura»– Il Mediterraneo – la cultura mediterranea*
- **Aurelia Klimkiewicz** (York University / Glendon College)
- **Jolanta Pasterska** (Uniwersytet Rzeszowski)
- **Rafał Szczerbakiewicz** (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

13:15 **Zakończenie prac / Fine dei lavori**

14:00 **Obiad / Pranzo**

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej
Cofinanziamento dai fondi del Ministro della Cultura e del Patrimonio Nazionale della Repubblica di Polonia

Organizacja / Organizzazione: **Kamila Chłopecka, Alice Facente, Agnieszka Cichon**
Projekt graficzny / Progetto grafico: **Kasia Ellert**
Przewidziano tłumaczenie polsko-włoskie / È prevista la traduzione polacco-italiano

INSTYTUT LITERACKI RZYM 1946
CASA EDITRICE LETTERE ROMA 1947